

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Péterfia-utca 833.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.</p>
--	--	--

Tartalom. Miként és minő eszközökkel szeresheti meg s tarthatja fenn a tanító társadalmi és hivatali tekintélyét? Stiglicz Albert. — Észrevétel a lelkészminősítési szabályzat módosítására. Egy pap. — Iskolaügy. Az iskolai bentlakás, különös tekintettel a debreczeni főiskolára. Rózsa Sándor. — Közügyeink. Egyházmegyéink életéből. III. A n.-szalontai ev. ref. egyházmegye köréből. — Máramarosi missió. Szikszay Zoltán. — Nekrolog. Vass Pál, Harsányi Sándortól. — Különfélék. — Hirdetés.

Miként és minő eszközökkel szeresheti meg s tarthatja fenn a tanító társadalmi és hivatali tekintélyét?*)

I.

A midőn a t. értekezleti kör előtt a néptanítói hivatal tekintélyének minő eszközök által való megszerzése, fentartása s megszilárdításáról értekezni, szükségképpen következik, hogy megemlékezzem azon eszközökről, melyek alapul szolgálnak a tanító társadalmi és hivatali tekintélye megszerzésének.

Ha a „tekintély“ szót formulázni és magyarázni próbáljuk, az nem lesz egyéb, mint a sorsnak vagy szerencsének oly ritka adománya, mely minket mások fölibe emel.

A tekintélynek bázisa: gazdagság, magas születés, rang, hivatali független állás.

Ütessék ki csak ezek közül bármelyik is lábunk alól, mint a tekintélynek támpontja, a többi magától utána omlik s a porba hull.

De talán kérddhetik is egynémelyek, hogy a néptanítói pályán munkálkodóknak életében hol kereshető s hol

*) Elfogadott pályamű, mely a nagybányai ev. ref. egyházmegye mult 1887-dik év őszén tartott egyetemes tanítói értekezletén felolvastatván, az egyházmegyei ref. tanítók közötti megkördtetése kimondatott.

található fel a tekintélynek ama fentebb említett létalapja? Talán a gazdagságban? Igen uraim, gazdagok vagyunk mi a hivatalos kötelességekben; bővölködik számtalan társunk a nyomor és szegénység kétségbeejtő állapotával. Avagy talán a rang, hivatalos állás biztosíthatják a tanító tekintélyét? A mi rangunk, uraim, épen az és olyan, mint az egyszerű „és“ szócska egy mondatban; csak kapcsoló, — mely a koldus néposztályt a módosabbal köti össze.

Holott uraim, — a hivatalának élő tanító munkálkodását megfizetni nem lehet; de különben mi nem is vágyunk sokra; a mi igényeink igen szerények és a világ ezt is sokalja; pedig elvitázhatlan igazság volt és marad: hogy minél biztosabb a tanító évi jövedelme és minél függetlenebb az anyagi gondoktól, annál odaadóbban s nyugodtabban szentelheti magát testtel-lelékkel magasztos hivatásának, — élhet kizárólag iskolájának; mert nem aggasztja őt ekkor a mindennapi kenyér beszerzése, nem emészti a gondok; családjának, övéinek, szeretteinek jövője nyomasztólag nem nehezül szívére.

Mert ha nem mondom is, elhiheti mindenki, hogy sem ezelőtt, sem napjainkban nem élhetett és ma sem él a tanító a puszta levegőből; holott a mostoha világ ezt is megkísérlé egy áldozatra kiszentencziázott társunkkal. — Ugyanis bizonyos helységben a hatvanas években tanítót választottak; ígervén neki fizetésül lakást, 160 frtot és sorkosztot. Egy darabig teljesítették is az atyafiak kötelességeket; azonban később a sorkoszt-adásba beleuntak, avagy talán megsokalták, s e helyett ígértek a jámbor tanítónak fizetésjavítást. A tanító ezen ajánlatot is elfogadta; tehát sorkosztot nem kapott, a megajánlott fizetésjavítás pedig haladt, maradt napról-napra, hétről-hétre; a szegény tanító mindennap tanított reggeltől — délig, déltől — estig, és koplalt egyik nap úgy, mint másnap. A jólelkű helybeli pap megszánta két gyermekét s magához vette. Egy reggel azonban híre fut a községben, hogy a

tanítót ágyában megfojtva találták. Lőn nagy lótás futás; később azonban a hivatalos orvosi vizsgálat kiderítette, hogy a szegény tanító meghalt éhen.

Nem czélom sötétebb képpel illusztrálni a társadalomnak a tanítók nagy többsége ellenében mutatott méltánytalanságát, mondhatni — igaztalanságát. Holott pedig mi néptanítók vagyunk az alapvetők, mi törjük meg a jéget, mi egyengetjük az utat; mi rakjuk le csendes, — de kitartó munkálkodásunkkal azon alapokat, mely alapokra aztán a kik építenek, meg ne botránkozzanak. És mégis mi az alapvetők alig részesülünk valami figyelembe; elfelednek, elhanyagolnak, úgy szólván fel sem vesznek; míg ellenben azok, kik az épületet betetézik, ki vannak emelve.

Mindezen túlzás nélküli igazságok figyelembe vétele mellett, higgyék el uraim, hogy igen helyesen mondá egykor egy tekintélyes pap, társa koporsója felett tartott gyászbeszédében, eme soha el nem évülő igazságot, hogy: „mint sötét ború alól csillagfényt, úgy a szegénység terhes fellege alól tekintélyt várni képtelenség.“ Sőt mi több, határozottan állítani merem, hogy bár a 19-dik század utófelét éljük s a művelt Európa kulturállamai között méltó helyünk van, ennek daczára mégis akadnak számosan olyanok, kik elég vakmerők azon állítást kockáztatni, hogy a tanítónak nincs szüksége tekintélyre. Mirevaló az annak!? Nem áll az jól a tanítónak! Ugy áll az neki, mint a pásztor Dávidnak a vasing!

Tudjon a tanító jól hajlongani, vakon engedelmessékedni, ez neki épen elég.

Ezen állítás emberei aztán, felfuvalkodott büszkeségek és gögjökben, ma is gúnyos mosolylyal hunyorognak le az egyszerű néptanítóra (tisztelet a kivételeknek); s nem egy esetben a napi béréért fáradozó napszámossal egy kategóriába alacsonyítják.

De azért kétségbe esnünk nem szabad; mert a néptanítói pályán gondterhes munka és nélkülözéssel fáradozók részére is tartott fenn a gondviselés egy vigasztaló gyógyszer, mely által úgy saját, mint hivatali tekintélyét fentarthatja, és ez: a jobbak becsülése és tisztelő szeretete, mely az okosság s osztóigazság mérlegén, a világ fiainak ama nagy tömegével szemben mindenkor a mi részünkre s javunkra billen.

Ezen kellőleg indokolt, s hosszas hivataloskodásom alatt szerzett élettapasztalati igazságok után hagyjuk el az anyagiasság terét s vessünk egy futó tekintetet a szellemvilág s erkölcsiség mezejére; ott bizonynyal találni fogunk olyan alapot, melyre úgy egyéniségünk, mint tanítói hivatalunk tekintélyét biztosan építhetjük.

Stiglicz Albert,

n.-bányai ref. kántor-organista-leánytanító.

Észrevétel a lelkészminősítési szabályzat módosítására.

(Válaszul Biber Fózsef úrnak.)

(Vége.)

b) A külföldi egyetemekről hozott bizonyítványt csakis a jelesül képesített egyének előnyeül tünteti föl e Javaslat s különösebben csakis az I. osztályú egyházaknál kívánja figyelembe vétetni, holott ez úgy volna tekintendő, mint olyan fokozat, mely birtokosát mindenkor feljebb emeli egy fokkal azon lépcsőnél, melyen az illető szigorlati bizonyítványa, illetve oklevele szerint áll.

c) Találatnak a „Javaslatban“ a szolgálati évek jellemzéseként ilyenszerű kifejezések: elismerést kiérdemlett sikerrel; elismerést kiérdemlett sikeres gyakorlati szolgálat után; kiváló sikert tanúsító gyakorlati szolgálat után; elismerést kiérdemlett lelkeszi gyakorlat; gyakorlati jó siker stb. Csodálatos, hogy épen olyan férfiak, a kik a gyakorlati élet tűzében edződtek és edződnek mindennap, oly eredménydúsnak tekintik a papi pályát, mintha csak kezdő emberek volnának. Eltekintve az idézett kifejezésekben a meszterileg esztergályozott pleonasmusoktól s mellőzve tarthatatlan voltak bizonyítgatását, egyszerűen elismerem, hogy napjainkban is van sikerdús működés, fényes eredményekben gazdag, kiváló siker koszorúzza élet stb., t. i. pohárköszöntőkben, üdvözlő iratokban, díszoklevelekben... de a lelkipásztori pályán Pál apostol plántál, Apollós öntözget... a gyakorlati jó siker pedig az Istennél van, nem az egyházmegyei hatóság íróasztalán, sem a kandidáló bizottság kezében. Minden lelkész működését buzgónak, áldásosnak kell tekintenünk mindaddig, míg az ellenkező be nem bizonyítatik. Ugyanazért e kifejezésekre az apostol szavait kell alkalmaznunk: „ne legyetek foglalatosok hiábavaló beszédekben, melyek kérdéseket támasztanak inkább, hogynem mint Istenben való épülést.“ (1. Tim. 1. 4.).

Tény, hogy az eddigi lelkészminősítési szabályzat nem felelt meg sem a zsinati törvény intentiójának, sem az igazság követelményeinek, sem a gyakorlati élet kívánalmainak. Mindezekről meggyőzött mindenkit, magát a főtiszteletű Egyházkerületet is az utóbbi hét esztendő tapasztalata. És mindezek ellenére mi történik? Egy kísérlet arra nézve, hogy bebizonyíttassék az eddigi szabályzat jósága, de csak azzal, hogy imé annál rosszabbat is lehet készíteni! Ha a szóban forgó Javaslatnak ez volt a célja: akkor tisztelettel megvallom, hogy céljánál van. De ha ama javaslatnak nem tetszik ez a diadal: be fogja vallani maga is, hogy célját nem érte el; és akkor mások is beismerik, hogy csakugyan magasabb célja volt. Reméljük, hogy inkább ezt fogják tenni annak érdemes intézői, semhogy rosszul értelmezett következetességből mostani álláspontjukat megvédeni óhajtanák. Azonban a fentebb elsorolt pozitív hibákon kívül van a javaslatnak egy nagy mulasztása is. Nem ad kulcsot az általános osztályzat meghatározására. Pedig épen ezt sürgette lehangosabban a közvélemény. — Ugyanezért — ha ezen oldaláról tekintjük a javaslatot, hallván a jeles, a jó, a kielégítő czimeket, de nem látván azoknak valóságát, valódi értékét biztosító szabályt: akaratlanul is eszünkbe jut egy pár évvel ezelőtt világgá bocsátott zoológiai értekezés, melyben ez volt a 8-ik fejezet czíme: „Az

izlandi kígyókról". Tárgyalása pedig így kezdődött: „Izlandban kígyók nincsenek“ . . .

Az eddigi szabályzattal szemben két dologra volt nagy szükség, u. m. először: adassék egy jó lelkesztési szabályzat, másodsor: ezen jó szabályzat jól megtartassék, mert „a törvény jó, ha valaki azzal jól él.“ (1. Tim. 1. 8.). A jó törvénnyel lehet rosszul élni — az igaz, de a rossz törvénnyel jól élni nem lehet. Az eddigi sok panasz után épen azért olyan szabályzatra van szükség, a mely minden pontjában határozott és világos, minden előfordulható esetben tájékoztató, minden félreértést vagy szándékos félremagyarázást végképen kizár, az igazságnak és méltányosságnak megfelelő s betűről-betűre megtartható és megtartandó. Hogy a készítenő módosítványnak ezen elveket kellene szem előtt tartani: azt hiszem, senki sem tagadja. De hogy a készített Javaslát mindezeknek megfelelő volna: — azt hiszem, senki sem állíthatja.

II. Biber József úr észrevételeire, melyekben a megjelent Javaslátot ünnepélyes hangulattal és pünkössti lelkesedéssel üdvözli, megjegyzem, hogy helyesebb úton járt Biber úr ezelőtt 10 hónappal, midőn e tárgyban közrebocsátotta nézeteit e becses lap 1887. évfolyamának 32-ik számában. Mostani álláspontja aligha kedvező visszhangra találhatna.

Egyetértek azonban most is Biber József úrral az általános osztályzat szoros megállapítására vonatkozó indítványában. Csakhogy nem elégedném meg annyival, hogy a számítási kulcs szabályzat alakjában megadassék, mert még ez nem orvosolhat minden bajt. Ismerem ugyanis lelkészeket és segédlelkészeket, kik a tiszántúli egyházkerület színe előtt tették le képességi vizsgáikat, de . . . sorsuk elszélesztette őket a dunáninneni, dunántúli, tiszáninneni és erdélyi egyházkerületekbe. Már pedig, ha megalkottatik is az általános osztályzatról szóló szabály: — nagyon természetes, hogy az csakis a tiszántúli egyházkerület határain belül bír parancsoló és kötelező erővel, holott egy bizonyítvány értéke annál nagyobb, minél szélesebb körben lehet azt érvényesíteni. Ugyanezért óhajtható, hogy ismerje be az egyházkerület, miszerint annak idejében nem rendezte le magát a zsinati törvényhozásnak megfelelőleg s a mit elmulasztott, pótolja utána. Nyomasson új, a zsinati törvény tendenciájának megfelelő lelkész oklevél-szöveget, melyben az általános osztályzat is kitéssék a két vizsgai összes szóbeli tárgyak háromnegyedrészből nyert egyforma kálkulusok szerint. Aztán láttassanak el ily bizonyítványokkal mindazok, kik vizsgáikat a zsinati törvény életbeléptetése óta tették le. Az általános osztályzatot aztán más egyházkerületek is egyenlő értékűnek tekintik a magokéival s megfelelő kedvezmények, illetve jogok élvezetére fogják méltatni. Ekképen a zsinati törvény is életbe léphet a maga igazságos szigorával s a panaszoknak is végképen el kell némulnia. Ez indítvány indokolása egész terjedelmében megtekinthető a „Debreczeni Protestáns Lap“ 1887-ik évfolyamának 40-ik számában „Visszhang“ cz. cikkben.

A midőn az ott felsorolt indokokra egyszerűen rámutatok: e helyen csak pár kérdést akarok felvetni e szerény cikkeske záradékkául.

Tudják-é az intéző férfiak, hogy a lelkesztési szabályzat kérdésénél több százak vannak érdekelve, kik mindannyian feszült figyelemmel várják, sőt lesik az ingadozó mérlegnek jobbra-balra billenő nyelvét, miként fog az ismét nyu-

galomba, illetve egyensúlyba helyezkedni? . . . Az a csendesség, mely e kérdésben egy idő óta uralkodott a legközelebbi napokig: — nem a nyugalom, nem a megalégedés, avagy közönyösség csendje volt, hanem a feszült figyelem komoly perce, melyben mindenki visszafojtott lélekzettel várta, mi következik.

Ha ezt tudják: kérdem, jobbnak tartják-é kedvezőtlen intézkedéssel a követelők és elégedetlen nyugtalankodók számát szaporítani, semhogy — illő korlátok között — mindent elkövetnének az Úr szolgálói buzgalmának, munkakedvének és tetterejének élesztésére? Nem jobb lenne-é hűséges egyházi szolgákat teremteni olyan jutalmazással, mely utóvégre is csak papírpénz vagy csak papiros marad, a nélkül azonban, hogy erkölcsi hitele és értéke elveszthetne?

Olyan gordiusi csomó ez, melyet nem éles késsel, hanem éles szemmel és éles elmével lehet megoldani.

Egy pap.

Iskolaügy.

Az iskolai bentlakás, különös tekintettel a debreczeni ev. ref. főiskolára. *)

Ujabb, még pedig reményteljes korszak elé néz főiskolánk, mióta a főiskolai tapintézetet átalakító tervezetre a f. évi májushóban tartott főt. egyházkerületi közgyűlés a jóváhagyás pecsétjét ráütötte s az újabb szervezeti tápintézet felállítását már a jövő iskolai évre elrendelte. Oly kiváló fontosságú lépés volt ez a haladás ösvényén, melynek következményeitől igen sok jót vár mindenki s várhat is joggal.

Azonban csekélységemnek még élénken emlékezetében van, hogy a tápintézet átalakításának sokéremű alap-tervezője, Elek Lajos tanár úr, ez átalakítással szorosán kombinációba hozta volt a bentlakás ügyének reformálását is. S ha a kérdés ez oldalának megoldásáról pár évvel ez előtt lemondott, egyedüli oka az volt, mert e kétszeres átalakításnak egyszerre való keresztülvitele még akkor igen nagy akadályokba ütközött.

Pedig bentlakásunk ügyének rendezése, az újabb követelményeknek megfelelő átalakítása inamár annyira égető kérdéssé vált, hogy az tovább-tovább nem odázható.

Ifjúságunknak, a jövő nemzedéknek képezetetésétől a kor sokat kíván, határozottan többet, mint ez előtt csak egy évtizeddel is. A mi bentlakási intézményünk pedig tudvalevőleg

*) Ajánljuk e rendkívül fontos kérdéssel foglalkozó tanulmányt, melyet főiskolánk érdemes háznagya, Rózsa Sándor barátunk készített, t. olvasóink szíves figyelmébe. Áthatva ő hivatali egyik nehéz teendőjének, a bentlakásra való felügyeletnek fontosságától, közvetlen tudomásunk szerint régiebb idő óta behatóan foglalkozik e kérdés lehetőleg minden oldalú tanulmányozásával s épen most, mikor tápintézetünk újjá alakítása körül fáradozik a főiskolai hatóság, időszerűnek látta e munkáját főtiszt. Révész B. püspök úrhoz és a tanárkarok közös gyűléséhez benyújtani. A püspök úr méltányló leíratára a tanárkarok gyűlése egy bizottságnak adta ki tanulmányozás és véleményezés végett e munkálattal, melyet lehetőleg minden fontosabb részében közlünk, — egyes szakaszait, de a melyeknek a benyújtó háznagy úr részéről való feltüntetésére igen nagy szükség volt, a tulságosan is rikító fogyatkozásokkal nem foglalkozható irodalmi jó hang céljából mindenesetre el kellvén hagynunk. Szerk.

közelebről a haladó korról nem igen tartott lépést. Igaz, hogy vannak nekünk bentlakási törvényeink, van kényelmes épületeink, megvannak a felügyeletet gyakorló hatóságok, közegek. S mégis, pár évi tapasztalatomat a közelmúlt emlékeivel kiegészítve, ki kell mondanom azon leplezhetetlen igazságot, hogy bentlakási intézményünk jelen állapotában nem felel meg a reá fordított áldozatokkal szemben a legmérsékeltebb követelményeknek sem. A mai helyzet én reám nem kis mértékben gyakorol leverő, sőt fájdalmas behatást. S minél erősebb bennem a vágy, hogy a hivatalos kötelmeimre vonatkozó útasításnak, — annak nemcsak betűjétől, de szellemétől is ösztönözve, — eleget tegyek: annál nagyobb levertséggel kell tapasztalnom, hogy a mai viszonyok közt Sisyphusnál nem sokkal mutathatunk fel többet eredményül.

Igy érlelődött meg bennem az elhatározás, hogy oly tervezet készítésével tegyek kísérletet, mely a létező bajokon segíteni lesz hivatva, — ehhez képest előbb a bentlakásról, internatusról¹⁾ általánosságban, néhány megjegyzést téve, ismertetést adjak egy pár hazai tanintézet bentlakási intézményéről s főiskolánk bentlakását is bíráltilag ismertessem.

Mélyen járó paedagogiai búvárkodás gyümölcsét e szerény sorokban ne keresse senki. Hiszen még abban a szerencsés helyzetben sem voltam, hogy felhasználható forrás állott volna rendelkezésemre. Az országos középisk. tanári egyesület Közlönyének néhány évi folyama, a budai állami paedagogium 10 éves fennállása alkalmával megjelent igazgatói emlékirat, a hazai tanintézetek évi értesítői s tőlök megkeresésre nyert adatok, végül egy pár, közegészségügyi kérdésekkel foglalkozó könyv voltak azon művek, melyek gondolatot ébresztettek ugyan nálam, de átültethető virágot kis dolgozatom vonzóbbá, tartalomdúsabbá tételére nem nyujthattak. Nem feltűnési vágy vezérelt, de tétlenül nem nézhettem tovább, hogy a tantermek legodaadóbb munkálkodását miként teszi kockára a lakószobák ellentétes állapota.

I.

Megkísértem elsőben is az internatus célját, feladatát meghatározni, vagyis inkább körülírni. Azt mondja a budapesti paedagogium igazgatója, hogy „a közlakásnak, ha helyesen vezetetik, ma már senkisé is lehet ellensége, ha csak nem idealista.“ Ezt annak előleges kijelentése végett hozom fel, hogy jóllehet vannak paedagogusok, tudós tanfériak, államfériak, kik az internatusnak nem barátai, s ellene többször fel is emelték szavukat: én magam az internatus ellen már csak azért sem akaro ellenvetést hozni fel, mert hiszen főiskolánknál a bentlakás tradícionális intézmény, s magam is úgy vélem, hogy ha eddig nem lett volna meg: meg kellene most teremteni, tekintettel különösen a lelkész- és tanítóképzésre.

Az iskolai bentlakásnak feladata nem lehet egyéb, mint eszközül szolgálni az iskolának, a nevelve-tanító intézetnek nemes céljai elérésében. És ebben foglaltatik az is, hogy a vagyontalan szülők gyermekei részére is minél könnyebbé, hozzáférhetőbbé tétethessék az iskoláztatás, ámbár

¹⁾ Internatus alatt némelyek a teljes ellátást nyújtó intézetet értik, míg vannak, kik ez alatt csupán a bentlakást gondolják. (L. Gyertyánffy István a budai áll. elemi és polg. kép. multja és jelene 325., 328., 392. lapok). Én ez utóbbi értelemben fogom használni. R. S.

tagadni nem lehet, hogy e cél csak másodrendűnek tekinthető. Nem ok nélkül hangsúlyozom e szavakat: nevelve-tanító intézet. Mert, midőn széltire halljuk, olvassuk a panaszt, hogy „tanulóink a kellő formális kiképzés és szellemi fogékonyság nélkül hagyják el az iskolát, a tanulást meg nem kedvelik, a tudást nem becsülik, szóval a rájuk fordított idő- és pénzbeli áldozatnak nincs meg kellő sikere“: a bajnak a sok közül nem csekély mértékben, legtöbb helyen oka ama felfogásnak s megfelelő irányú céltudatos munkálkodásnak figyelmen kívül való hagyása, melynélfogva az iskola nem csupán tanító, de nevelő-intézet is egyszersmind.

Ebben nyeri létjogosultságát az internatus, valamint az azzal egybekapcsolt közétkezés is. Nekünk e tekintetben kiválóan specialis helyzetünket épen nem lehet szem elől téveszteni. Lelkészeinknek s még inkább tanítóinknak jókora kontingensét, sőt némi részét azon világi, sokszor befolyásossá fejlődött egyháztagsainknak is, kikre való tekintetből egyházkerületünk, óriási áldozatok árán is jogi fakultást tart fenn, a különben igen tiszteletreméltó, de mégis tagadhatatlanul a társadalmi műveltség alsóbb fokán álló egyszerű néposztály szolgáltatja. Ha itt az iskola nem fordít kiválóan gondot a családi nevelés hiányainak pótlására; ha az ismeretekkel való ellátáson kívül a lélek, a szív nemesítésére, a szilaj erkölcsök szelidítésére, a jónak, szépnek, hasznosnak megkedveltetésére figyelmét ki nem terjeszti; ha az azokért való lelkesüléshez ifjait nem szoktatja: egyesek növendékei közül kiválhatnak ugyan, aminthogy váltak is ki mindenkor, de a nagy többségre nézve az iskola csak félmunkát teljesített.

Arra, hogy az internatus céljának megfelelően, befolyást gyakorol, mint tényező, a lakásul szolgáló helyiség, továbbá az ifjúság, a növendéksereg magatartása és a felügyelet. Vegyük sorra e tényezőket.

Az internatusban a lakásul szolgáló helyiségnek, mint minden emberi lakásnak elengedhetetlen feltétele, hogy az, mint lakóhely, a közegészség fejlett kívánalmainak teljesen megfeleljen. E végre legyen az épület száraz talajon építve, a szabad lég által legalább két oldalról járható, belsőjét a nap verőfénye érhesse, legyen eléggé tágas, oly módon, hogy az egy szobába helyezett lakókra fejenként legalább is 22—24 köbméter térfogat jusson. Legyen a lakószoba könnyen szellőzhető, környékén bomlásnak indult szerves anyagok ne halmozassanak fel; udvara célszerűen legyen csatornazva, a csatornanyílások légmentes záróval legyenek fölszerelve, a mint ezeket az egészségügy legelső kívánalmaiként bármely jóra való szakmunkában részletesen kifejtve és megokolva találhatjuk. És legyen a lakószoba, mint mondani szokták, lakályos, vagyis bizonyos fokig kényelmes. A kényelem (és itt nem elpuhultságot értek, hanem inkább azt, a mit jólérzésnek nevezhetünk) nagy mértékben támogatója az egészség fenntartásának. A kényelmes lakás bizonyos megnyugtató elégedettséggel tölti el a lakót s az elégedettség éberebben tartván a lelket, az egész embert, jótékony befolyását a szellemi munkálkodás előmozdítására nem téveszti el; és a mi legfőbb, ez teszi kedvessé, keresetté az otthont, így elejét veszi a céltalan csavargásnak s ezzel együtt a dologkerülésnek.

Rózsa Sándor.

(Folyt. köv.)

Közügyeink.

Egyházmegyénk életéből.

III.

A nagyszalontai ev. ref. egyházmegye köréből.

A N.-Szalontán f. évi áprilishó 5-én tartott közgyűléshez Szél Kálmán esperes úr az egyházmegye szellemi és anyagi állapotáról a következő jelentést terjesztette be.

„Nagytiszeletű egyházmegyei közgyűlés!

Egyházmegyénknek az 1887-dik évi szellemi és anyagi állapotát föltüntető jelentésemet, a hozzám beérkezett adatok alapján, a következőkben van szerencsém betérjeszteni.

I. Vallás-erkölcsi állapot. A közönséges istenitizsület gyakorlásában, ünnep- és vasárnapok délelőttjén, általában dícséretes buzgólkodás észlelhető. Ez a buzgóság lankad a délutáni, még inkább a köznapi istenitizsületek alkalmával, de viszont örvendetes emelkedést és igazi érdeklődést mutat a bibliamagyarázatok alkalmával. Vasárnap délután egyházmegyénk 29 egyházában kátémagyarázat, 4-ben bibliamagyarázat, 8-ban felváltva e kettő, 2-ben egyszerű könyörgés tartatik. Köznapi reggelenként mindennap 23 egyházban, csak bűnbánati héten 6-ban, 10 egyházban hetenként kétszer tartatik istenitizsület, 4-ben egyszer sem. Köznapi délután naponkint 7 egyházban tartatik istenitizsület, 36-ban nem. Köznapiokon bibliamagyarázat tartatott 24 egyházban, 19-ben nem. Urvasoráztak 26 egyházban, hol ez nyilván tartatott, 27,981-en. Viszonyítva ezen adatokat a mult esztendeihez, haladás tapasztalható annyiban, hogy 3-mal több helyen tartatott vasárnap délután kátémagyarázat, 2-vel több helyen köznapi reggelenként istenitizsület és 7-tel több helyen bibliamagyarázat, mint tavaly, mely örvendetes előhaladásért fogadják lelkész-társaim az egyházmegye nevében kifejezett köszönetemet.

A közönséges istenitizsületek gyakorlásában észlelhető buzgólkodás dacára, az erkölcsi életben a meglazulás, a könnyelműség, a mai kor levegőjébe beoltott nagyzás és ennek szomorú következményei kórtünetekként jelentkeznek. Különben az erkölcsi állapot megítélésére szolgáljanak a következő adatok: Törvénytelen szülöttek száma 285, (3305 szülött közül); törvénytelenül együtt él, mennyire ez kipuhatható volt, 253. Visszas házasság volt 74, kik közül lelkészi békéltetés folytán kibékült 23, elvált 13. Hozzánk áttért 17, kitért 12. Vegyes házasság 56. Nazarénus vagy más szekta hívei vannak 10 helyen, épúgy, mint tavaly, számuk azonban a rajongásig űzött térítési mánia dacára is általában apadóban van, de viselkedésök, mely a családi békét és a társadalmi rendet több helyütt alapjában megtámadja, a hatóság éber figyelmét és örökös gondját méltán megérdemli, sőt mulhatatlanul szükségessé teszi. — Botrányos bűneset 8 helyen fordult elő, mi a mult esztendőhöz képest visszaesést mutat.

II. I s k o l a ü g y. A törvényszerű egyházlátogatásról szóló jelentésem és a tanügyi bizottság külön jelentésén kívül, egyházmegyénk iskolaügyének állapotát a következőkben van szerencsém feltüntetni.

A 6—12 éves 8103 tanköteles közül iskolába jár 7543. A 13—15 éves 2564 tanköteles közül iskolába jár 836; és pedig 77 iskolaépületbe, 88 tanterembe, melyből 37 törvényszerű, 31 kielégítő, 12 tűrhető, 8 rossz állapotban van. A min-

dennapi iskolában egy osztályú 15, két osztályú 6, három osztályú 6, négy osztályú 23, öt osztályú 25, hat osztályú 12. — A 29 helyen levő ismétlő iskolából egy éves tanfolyamú 15, két éves 4, három éves 10. Ezen iskolák vezetésére 89 tanerő van alkalmazva, kik közül fiúkat tanít 31, leányokat 28, ve-gyesen 30. Közülök oklevéllel bír 42, igazolvánnyal 24, kibocsátvánnyal 3, lelkésztanító 5, segédlelkész 5, semmi képesítvénye nincs 10-nek. Állandó 68, ideiglenes 19, segéd 2. — A tanerők összes javadalmazása 38,448 frt. Taneszközre s illetőleg iskolafentartásra kiadatott ez iskolai évben 4843 frt. Az iskoláztatásra fordított ez évben összesen 42,587 frt. Az egyházkerület által kötelezővé tett tanterv közül 66 iskolában a C), 11-ben a B), 12-ben az A) tanterv van alkalmazásban.

Általában örvendetes haladás tapasztalható a kötelező erejűvé tett tantervhez ragaszkodás és a taneszközökkel való felszerelés tekintetében. Új iskola épített H.-Harsányban, Komádiban, M.-Gyórokon, Sonkolyoson, Szalontán. Új tanító-ság szerveztetett Szalontán, Sarkadon, Tenkén. Új iskola építése és tanító-ság szervezése folyik Szintyén.

III. A n y a g i á l l a p o t . . . Építkezés és javítás történt összesen: 20,866 frt 96 kr értékben . . . Az összes hagyományok és adományok értéke, a természetbeniek kivül, 3305 frt 07 kr. Ezen kivül az úrasztala több helyütt, részint egész éven át, részint egyes alkalmakkor, egyes buzgó egyháztagok adományából látatott el kenyérral és borral . . .

Hálás köszönettel jelentem be, hogy apostoli királyunk Ő Felsege, magánpénztárából, a csermői leányegyháznak 100 frtot, a m.-gyóroki egyháznak szintén 100 frtot méltóztatott adományozni, iskolaépítésre. — Továbbá a szintyei iskolaépítéséhez József főherceg Ő Felsege 800 □^o területű telket, 5000 darab téglát és épületfákat, összesen 350 frt értékben adományozott. Ugyane célra Ormós Péter aradmegyei alispán gyűjtött 158 frt 40 krt, gróf Wenkheim Frigyes adományozott 100 frtot, a tiszántúli egyházkerület segélyegylete 100 frtot, gróf Károlyi Tiborné 20 frtot, az aradi „Kölcsy-egyesület“ 40 frtot, Ágyán gyűlt 9 frt 50 kr, államsegélyből nyert egyházmegyénk 983 frtot, a rendkívüli szükségletekre fentartott államsegélyből 205 frtot, a tiszántúli egyházkerület magyar ref. egyletétől 150 frtot, közalapi segélyül missiói célra 700 frtot, segélyezésre 800 frtot, a „Biharmegyei Népművelési egyesület-től“ 100 frtot, B.-Zerind a m. kir. belügyminiszteriumtól 120 frtot, a „Gusztáv-Adolf egylet“-től 62 frtot. A nagyszalontai presbyterium kezdeményezéséből néhai Nagy Sándor lelkész sírkövére és családjának gyámolítására társadalmi gyűjtésből befolyt 469 frt 15 kr, melyből 149 frt 19 kron sírkő állíttatott, 319 frt 96 kr pedig a családnak gyámolításul adatott. — A nagyszalontai gymnasium részére M.-Gyórokról 5 frt 30 kr, Homorogról 2 frt, B.-Ujlakról 1 frt, Ugráról 5 frt 65 kr, F.-Tótról 5 frt, Vadászról 28 frt segély küldetett. A máramaros-szigeti tűzkárosult ref. lyceumnak Ugráról 5 frt, Szalontáról 20 frt segély küldetett, — az eperjesi ev. kollegiumnak pedig Szalontáról 10 frt; mely segélyösszegeket illetékes helyökre elküldöttem.

Felemlítem, hogy 4 egyházközség van, hol az egyházi hivatalnokok közvetlen magok szedik fizetésöket az egyháztagoktól, egyébűtt a presbyterium szedeti azt. Az egyházi épületek az egyházmegye minden egyházában tűzkár ellen biztosítva vannak, — és pedig 41 egyházban a „Foncière-Pesti“-^o, egyben a „Phönix“-^o, egyben az „Első magyar általános biztosító Társulat“-nál.

A mult 1887-dik évben 7 egyházban nem nyerték ki az egyházi hivatalnokok fizetéseiket.

IV. Népmozgalmi adatok. Egyházmegyénkben van összesen 43 anya-, 6 leány- és 174 fiókegyház. A lelkek száma 71,798; a születettek 3305; meghaltaké 2570; esketetteké 724; konfirmáltaké 820. A 43 anyaegyházban van 44 rendes lelkészi állomás, a melyből most egy üresedésben van, úgy hogy jelenleg van 43 rendes, 13 segédlelkész, tehát együtt 56.

Máramarosi missió.

Ugy vagyok meggyőződve, hogy a magyar protestáns közönség azon része, melynek e lap kezein forog, nem csak szívesen veszi, de meg is követeli tőlünk, a hazában szétszórva működő missionáriusoktól, hogy azon sáfárkodásról, melyet a hitélet fejlesztésére, a Krisztus testének, az anyaszentegyháznak építésére véghez viszünk, nyilvánosan is számot adjunk. E meggyőződés indított arra, hogy e becses lap hasábjain újból helyet kérjek, s elmondjak egyet és mást egy újabb missiói útamról, — s hogy szóljak a hitterjesztői munkásságról, mely minden időben az egyházban élő hit és vallásos buzgóság legcsalhatatlanabb hőmérőjéül tekintetett. És nagyon méltán, mert az ember csak annak érzi mással való közlésére magát bensőleg ösztönözve, a mi lelkét nem szokott érdekelttséggel tölti el. Ugyanazért nem képelek hivatását érző lelkipásztorra boldogítóbb foglalkozást, mint midőn eleget tehet amaz isteni parancsnak: „menjetelek el e széles világra s tanítványokká tégyetek minden népeket.“ Én magam érzem ezt most, a midőn ha nem is széles e világon, de Máramarosmegye bérezei között széllyel járva beszélhetek hitfeleimnek ama legnagyobb dolgokról, melyek az emberi szívet mozgatják, s magyarázhatom az örök igazság tényében az idők jeleit s a sötétségben levőket eszméletre költethem, hogy életüket s annak célját, mint gondolkozó emberek legyenek képesek felfogni s hirdethem nekik a szeretet vallását, mely örök rugékonyságú erővel bír, mely a legnagyobb vész közepette is képes emberfölötti szilárdsággal áldani meg a hozzá ragaszkodókat. Minden egyes útamban, melyet e szétszórva élő azon hitfelek között teszek, kik templom és szükséges iskolák nélkül élnek, kik hitőktől való eiszakadásra gyakran esábittatnak, és e miatt legnagyobb részvétünket s leghathatósabb pártfogásunkat igénylik, — meggyőződom arról, hogy e mai anyagisággal vádolt, s a vallási dolgok iránt indifferensnek bélyegzett korban, a midőn a kor lelkének bálványozóiban eszméink és elveink nem követőket, hanem üldözőket találnak, — mindig van a vallásosságnak annyi ereje, mely áldozatra kész, s melynek szárnyain kész örömmel emelkednek fel a lelkek a föld porából az eszmék világába. Nem olyan szembeötlő dolog talán ez ott, hol az emberi lélek vallásos szükségeinek kielégítésére naponként tápot talál, hol mindennap megnyilván a templom, énekével és imádságával szabadon emelkedhetik a mindenség Alkotójához, de ott, a hol betölt az Urnak ama szózata, melyet Ámos prófétánál olvasunk: *ime bocsájtok a földre éhséget és szomjúságot, — nem kenyérnek éhségét, sem vizeknek szomjúságát, hanem az Ur beszéde hallgatásának éhségét és szomjúságát, ott tapasztalja az ember, hogy mennyire boldogító hatással van egy érző kebelre a vallásos hit, ott látja az ember,*

hogy a magános istenitisztelelet sohasem elégíti ki egészen a szívet és elmét, s ott győződik meg a nyilvános istenitisztelelet kibeszélhetetlen áldásairól.

Ezt láttam én Felső-Visón, hol május 27-én voltam fenn istenitisztelettartásra. Felső-Visó egyike azon helyeknek, hol e szórványok között legtöbb hitrokonunk él, de ez oly távol fekszik az anyaegyháztól (58 kilométerre), hogy ezek közül a legvallásosabb egyénnek is alig lehetett alkalma, hogy valamikor fölkereshessen egy ev. ref. istenitiszteleletet. Nem csuda hát, ha ez után óhajtottak s örömmel várták az időt, melyben közöttük megjelenek. Egy ott élő hitrokon, kinek megérkezése idejét tudomására hoztam, azt írta válaszában: „jőjjön az úr mielőbb, mi óhajtvá várjuk, mert régi vágyunk már, hogy családi tűzhelyünk körül kálvinista papot láthassunk. Kivétel nélkül részt veszünk az istenitiszteleten.“ És csakugyan részt is vettek s közülök számosan úriszentvacsorával is éltek. Egyházi beszédem, melyet előttök tartottam, 1. Kor. 2. r. 2. v. alapján épült: nem végeztem magamban más egyebet tudni ti közöttetek, hanem csak a Jézus Krisztust, még pedig azt, a ki megfeszítettetett. Ennek keretében körvonaloztam, hogy mi lesz nekem ő közöttök a teendőm, s megmutattam az irányt, melyet követni szándékom.

Istenitisztelelet végével ott maradtunk a római kath. iskolahelyiségben, melyet a derék plebánus, Hungréder úr ez alkalomra átadni szíveskedett. Megbeszéltek, hogy mit tegyünk a jövőben. A jelen voltak közösen óhajtották a fiókegyház megalakulását, s az óhaj azonnal valósággá lőn, a mennyiben a fiókegyház rögtön megalakult s szervezte magát. Gondnokot választott Lampert János ügyvéd személyében, s mellé még 3 presbytert.

Őszinte örömtől áthatva írom e tudósítást e szép sikerű kezdetéről. Mindenesetre szép siker, de érette érdemet magamnak egyáltalán nem vindikálok, hiszen én csak hivatalos kötelességemnek tettem eleget, csak az isteni szónak engedelmesskedtem: valamire küldelek téged, elmenj, s valamiket parancsolok neked, megmondjad Jer. 1. 7., én csak Péter apostolnak útasítását követtem: legeltesseitek az Istennek seregét, a mely a ti gondviseléstek alatt vagyon, gondot viselvén arra nem kényszerítésből, hanem öröme st 1. Pét. 5. 2. Ha van e munkában valakinek érdeme, az a valaki bizonyára nem más, mint ifj. Timár Pál úr.

Hadd legyen szabad elmondani neked valamit e derék férfúró. Huzamos idő óta egyházmegyénk aranytollú főjegyzője ő, s csaknem egy évtized óta a m.-szigeti ev. ref. egyház páratlan pontosságú pénztárnoka, anyagi ügyeinek rendezője. Ez a férfi, ki bár mint közhivatalnok (árvaszéki ülnök) igen sokoldalúlag el van foglalva, időt és fáradságot nem sajnálva, elkísért ezen missiói útamban is, mely 3 napot vett igénybe, s ha én, mint a léviták fia, mint a nagy ültető Pál apostolnak öntöző Apollósa szerényen munkálkodtam, ő mint vezérlő Mózes állt mellettem, s beszédének erejével lelkesítette s gyújtotta lángra hitfeleinket ama szép és magasztos eszme iránt, melyért ő oly igazán lelkesül s lánggal ég. Olyan férfú ő, a ki tőlem hálát, a magyar protestáns közönségtől elismerést érdemel.

Az ő fáradhatatlan buzgalma folytán a szigeti egyház is, mint poraiból élemedett Phönix anyagilag emelkedni kezd, s

remélem, hogy ez új téren, a missió terén is látható eredményeknek lesz okozója az ő dicséretes buzgalma.

Uj dolognak említém a missiói működést! Ujnak igen természetesen csak Máramarosmegyére vonatkozólag mondhatom, de itt valósággal új. S ha igaz az, hogy minden új intézmény behozatala egy-egy új korszak hajnalát jelenti, úgy a máramarosi reformátusság vallásos életére ezzel egy új időszak virrad. És ez nagyon is kívánatos, mert ha van hazánknak oly missiói köre, mely vallási s különösen nemzetiségi szempontból szerfelett fontos, úgy a máramarosi bizonyára azok között áll. Igen, mert e megyében a magyarságnak, mely itt legnagyobb részt reformátusokból áll, nemzetiségi szempontból igen fontos szerep jutott. És a magyarság a legrégebb időktől fogva a jelen időig híven teljesítette s teljesíti e téren való nemes missióját. Mindenha ő volt itt a nemesebb kultúra képviselője és eszközlője. Pedig munkája nem volt könnyű, mert csak 20 ezer magyar állott a 196 ezer idegen nemzetiségűvel szemben, — de az az óriási szellemi felsőbbiség, melylyel a magyarság a többi nemzetiségek felett rendelkezett, — oly jóltevő befolyást gyakorolt, melynek nyomait az egész megye területén örömmel tapasztaljuk. Most ha egy újabb jótékony erő, a missiói működés segédkezett nyújt neki, bizonyára még üdvösebben munkálkodhatik. Adja Isten, hogy így legyen!!!

Máramaros-Sziget, 1888. június 10.

Szikszay Zoltán,
ev. ref. segédlelkész.

Nekrológ.

Vass Pál 1806—1888.

Non verba sed facta loquuntur.

Vass Pál, az öreg fűvészkerti műkertész nincs többé! Egy évi hosszas szenvedés után bevégezte közhasznú munkás életét, f. évi juniushó 24-én a reggeli órákban. Hogy ki volt ezen szerény és egyszerű, de szakképzettsége és fáradhatlan szorgalma által különösen kitűnt, Debreczen város szépítéséért és a főiskola közérdekéért lángoló buzgalma férfiú, azt, úgy hiszem, felesleges hosszasan rajzolgatnom, s kevés szóval mindent elmondok róla, ha azt mondom, hogy ő e város közművelődésének egyik főtényezője volt.

Ki ne ismerte volna e szikár termetű, magas homlokú jó öregot, ki annyi gyönyörűséget szerzett szépen kitervezett és jól berendezett műkertjeivel e város minden rendű és rangú lakóinak? Ki ne tudná, mily szakértelemmel és kedélyesen magyarázgatá üvegházának ritka szép növényeit és virágait a természet barátainak, különösen pedig a virágokban gyönyörködő hölgyközönségnek?

De ha bár személyileg sokan ismerték is őt: mégis nem kevesen lehetnek az újabb nemzedék közt, kik az ő eredetéről, működése kezdetéről vagy éppen semmit, vagy igen keveset tudnak, — éppen azért szükségesnek tartom, — de az iránta való fiúi kegyelet is indít arra, — hogy a mit hallomás vagy okmányai alapján róla tudhatok, azt az iránta érdeklődő tisztelt közönségnek röviden elmondjam.

Ezek szerint pedig született a boldogult 1806-ik év január 25-én, Gulácson, Beregmegyében, ősi nemes családból. Szülei voltak Szigethi Ns. Vass Gábor és Barta Mária, kik gondos nevelésben részesítvén a szép tehetségű szorgalmas

gyermeket, az egyszerű falusi iskolából a debreczeni főiskolába adták és az ügyvédi pályára szánták, hol a bölcsészeti osztályokat bevégezvén, — miként Szűcs István írja „Debreczen város történelme“ jeles művében, — Kerekes Ferencz főiskolai tanár 1825-ben látván a botanika iránti nagy hajlamát, rávette, hogy magát tudományos műkertészé képezze ki.

Ez elhatározása azonban nem találkozáván sem szüleinek, sem rokonainak tetszésével, egyedül magára hagyatott, s ez okból kénytelen volt egy évig segédtanítói hivatalt viselni Kunhegyesen, honnét önerejéből és szorgalmából felkereste előbb Pestet, hol a báró Orczy familia főkertésze, Bene Gergely mellett s vezetése alatt, később Kis-Mártonban herczeg Eszterházy főkertésze alatt, valamint Bécsben több ideig a császári kertben magát műkertészé kiképezvén, miután több külföldi fűvészkert vezetésével is megismerkedett, visszatért hazájába. Mivel pedig ekkor még nem volt annyi pénzalap, hogy azzal a debreczeni fűvészkert megalapítását elkezdhette volna, T.-Roffon több évekig működött báró Bánffy Pálnál, hol az úri családok körében annyira közbecsülésben állott, hogy szökve jöhetett el a szívéhez forrott kedves Debreczenébe 1841-ben, hogy fent említett tanárával a lelkükben már megtervezett fűvészkertet a még mindig csekély pénzalap dacára is valaha létre hozzák.

De valamint hajdan Ádámnak megmondotta az Ur a paradicsomban, hogy nem jó az embernek egyedül lennie: úgy ő hozzá is szólott ekképen az általa teremtett új fűvészkertben s 1845-ben házasságra lépett a hozzá hasonló szorgalmú jó nejével, Révész Sárával, ki őt egy leánygyermekkel és 10 élő unokával gazdagítá meg s életfoglalkozásában feleségisége, haláláig pedig hosszas szenvedésében hű őrangyala volt.

Azonban a 43 évi boldog családi élet sem szakítá meg egy perczre sem e város és az ebben levő főiskola iránti meleg érdeklődését és nemes buzgalmat. A közelebbi években szép lelke folytonosan e város befásításával foglalkozván, utolsó érthető szavai ezek valának: „még sokkal tartozom Debreczen városának.“ Adjon az isteni gondviselés hasonló lánglelkű, fáradhatlan szorgalmú jeleseket e városnak és az ebben levő főiskolának, kik az ő tartozásokat kamataival együtt lefizethessék!

Áldásban maradjon emléke s béke legyen hamvai felett!

Harsányi Sándor,
túrkevei ev. ref. lelkész.

Különfélék.

Lapunk folyó évi folyamának második felévére az eddigi árak mellett (egész évre 5 frt, félre 2 frt 50 kr) előfizetést hirdetünk, s kérjük úgy az esetleges hátrálékok, mint a második félelvi díj beküldését.

Debreczeni főiskola. A szóbeli érettségi vizsgálat f. évi június 24-től 29-ig folyt főiskolánkban Tóth Sámuel egyházkerületi főjegyző vezetése alatt és Békési Gyula kormányképviselő jelenléte mellett. Szóbeli vizsgálatra bocsátott 68 ifjú, kik közül azonban 1 betegség miatt, 2 pedig ismeretlen okból visszalépett. A megvizsgált 65 növendék vizsgálatának eredménye a következő: jelesül érett 3, névszerint Altman Béla, Domby Zoltán és Pallagi Gyula; jól érett 19; egy-

szerűen érettnék nyilvánított 23; két hónapra visszavettett 14; egy évre visszavettett 6. — Főgymnasiumunknál a folyó tanév végén összesen 25 növendék tett magánvizsgát és pedig 8 első, 6 második, 4 harmadik, 5 negyedik, 1 hatodik és 1 hetedik osztályból. A magánvizsgát tett gymnasiumi tanulók között ott volt Magyarország miniszterelnökének fia, a kis Tisza Lajos is, ki az első gymnasiumi osztály tantárgyaiból tett vizsgát. Vele jött a kis fiúval az épen ma egy hete folyt vizsgára atyja, a miniszterelnök úr, és anyja, Degenfeld Schomberg Ilona grófnő és a nevelő, Csánky Gyula úr, theologiai akadémiánk volt jeles növendéke is, kik eleitől végig élénk figyelemmel hallgatták a szintén jelenlevő püspök úrral és több tanárral együtt a testileg és lelkileg egyformán fejlett szép gyermek kitűnően sikerült vizsgatételét. Délben püspök úrnál voltak a „Tisza-nevelőkkel“, Kovács Jánossal, Géresi Kálmánnal, Csiky Lajossal, és természetesen a most működő Csánky Gyulával együtt ebéden a magas vendégek. Részünkről igen nagyon tudunk azon örvideni, hogy hazánk első államférfia mindhárom fiúgyermekével főiskolánkban tétel vizsgákat, sőt a két nagyobbat már a felsőbb gymnasiumi osztályokba itt járatta nyilvános tanulókként. Szép elismerés ez épen Tisza Kálmántól Debreczen és annak főiskolája iránt.

A tiszántúli ev. ref. középiskolai tanáregylet f. évi közgyűlésén leendő részvételüket a következő egyesületi tagok jelentették be: Debreczenből: Géresi Kálmán, Elek Lajos, Sinka Sándor, Nagy Pál, Dóczi Imre, Dr. Öreg János, Beczner Frigyes, Orosz István, Dr. Baczoni Lajos tanárok; Békéscsábról: Osváth Ferencz, Török Gábor, Faragó János tanárok. Szatmárról: Szathmáry Sámuel tanár, nejével. M-Túról: Ambrus Péter, Füredi Lajos, Bodolay László tanárok és Turgonyi Lajos lelkész. K-Tarcsáról: Szabó János esperes. N-Enyedről: Gyulai D. Kálmán tanár. Keekemétről: Katona Mihály tanár. A debreczeni tagok július 5-én d. e. 8 óra után indulnak s Szajol felé menve, akkor nap d. u. 6 órára H.-M.-Vásárhelyre érnek, hol aztán este 7 órakor a választmány tagjai ülésre gyűlnek össze. A magy. kir. államvasútak igazgatósága 33% kedvezményt engedélyezett a közgyűlésre utazók számára. Az igazolványok az elnökség által kellő időben szétküldettek. A m.-szigeti, h.-böszörményi, h.-nánási és kisujszállási gymnasiumokból még eddig egy tag sem jelentkezett a közgyűlésre. Reméljük, hogy e jelentkezés elmaradása nem azt teszi, hogy ezen iskolákból még csak képviselő sem jelenik meg a közgyűlésen. A debreczeni tagok Szegedre kirándulást terveznek.

A h.-m.-vásárhelyi főgymnasiumnál üresedésben volt két tanszékre Gyulai Demeter Kálmán n.-enyedi h. tanár és Hantz Jenő kolozsvári s. tanár választattak meg, amaz rendes tanárnak a természetrajzi, ez h. tanárnak a nyelvészeti szakra.

Haláleset. Vass Pálnak, főiskolánk kiváló érdemű műkertesének haláláról lapunk más helyén külön nekrológot adunk, melyet az elhunyt férfiú ismert nevű veje ugyanazon szöveggel küldött be hozzánk és a helyi lapokhoz. A családi gyászjelentés így hangzik: „Özv. Szigethi Vass Pálné, Révész Sára és egyetlen leánya: Margit, Harsányi Sándor nagy kun-túrkevei ref. lelkész neje, úgy maguk, mint gyermekeik, illetve unokái: Gizella, Etelka, Sándor, István, Béla, Margit, Pál, Ilona, László és Kálmán; úgyszintén számos rokonok nevében, mé-

lyen megszorodott szívvel jelentik, a felejthetetlen jó férj, édes atya, nagyatyja s rokon Szigethi VASS PÁL főiskolai műkertes-tanárnak, folyó hó 24-én, életének 82-ik s boldog házasságának 43-ik évében, hosszas szenvedés után történt gyászos kimúltát. Temetése folyó hó 26-án délután 5 órakor a nagytemplomban tartandó ev. ref. gyászszertartás szerint fog megtartatni, honnét a boldogult a péterfiai sírkertben fog nyugalomra letétni. Mely végtisztességtételre a boldogultnak rokonait, ismerőseit s az egész közönséget tisztelettel meghívjuk. Debreczen, 1888. juniushó 24.“ A temetés rendkívül nagy részvétellel, a város legelölkelőbb köreinek is élénk érdeklődése mellett folyt le. A nagytemplomban a család óhajtására, ezzel is kitüntetendő, hogy az elhunyt menyire a főiskola köréhez tartozónak tekintette magát, Csiky Lajos hittanár mondott a megboldogult fölött halotti imádságot és alkalomszerű orációt. Béke lengjen a kifáradott öreg szolgálta hamvai fölött! Emlékét megőrizzük keblünkben és susogni fogják azt az általa ültetett fák lombjai s az ő kedves virágainak illatárja széthordja azt mindenfelé a lanyha szellőknek szárnyain.

Gyászír. Lapunk zártakor kaptunk egy nekrológot, mely Oláh József hegyköz-kovácsii lelkész f. hó 26-án történt haláláról értesít. Jövő számunkban közlendjük.

Meghívás. A „heves-nagykunsági ev. ref. egyházmegyei tanítóegylet“ f. é. juliushó 11-én Kisujszálláson d. e. 9 órakor közgyűlést tart, melyre az egylet t. tagjait s az érdeklődő tanügybarátokat tisztelettel meghívni van szerencsém. Közgyűlést megelőző nap, vagyis július 10-én bizottsági ülések és előértekezlet tartatik, melyre a bizottsági tagok s az egylet és jkörök tisztviselőinek megjelenését kérem. Gyűlésre menni szándékozók — az elszállásolhatás szempontjából — megjelenésüket Makay Mihály igazgató-tanító úrnál Kisujszálláson 4—5 nappal előbb bejelenteni sziveskedjenek. Kartársak kimaradásukat az elnökségnél igazolni tartoznak. Teljes tisztelettel Kisujszálláson, 1888. jun. 22. Józsa Pál, elnök. — A meghívóhoz érdekes tárgyakban gazdag tárgysorozat van csatolva, melyet csak térszúke miatt nem közlünk.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉS.

Pályázat.

Az alsószabolcs-hajdú-vidéki ev. ref. egyházmegyében eső h.-nánási egyház egyik lelkészi állomására ezennel pályázat hirdettetik.

A javadalom — mely áll készpénz, termény, föld és stóla jövedelemből — mintegy 1800 forint.

A megválasztandó lelkész hivatalát a jövő évi márczius elején tartozik elfoglalni, — s az első évi javadalom felét — a stólán kívül — az elhunyt lelkész özvegyének adni.

A kellőleg felszerelt pályázati kérvények f. évi július 25-ik napjáig Hajdú-Böszörménybe küldendők Szeremlei József esperes úrhoz.

Debreczen, 1888. junius 27.

Révész Bálint,
püspök.